คู่มือประกอบอาชีพ

ถุงหิ้วแก้วกาแฟจักสาน

ต.ยุหว่า อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่

โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ
(มหาวิทยาลัยสู่ตำบล สร้างรากแก้วให้ประเทศ)
(1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย)

มหาวิทยาลัยสู่ตำบล

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

คำนำ

หนังสือคู่มือพัฒนาทักษะอาชีพใหม่หัวข้อเรื่อง “การทำถุงหิ้วแก้วกาแฟจักสาน” ได้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ในการทำเครื่องจักสานให้สอดคล้องยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ ทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการทำจักสานในรูปแบบอื่น ๆ และยังสามารถสร้างเป็นอาชีพเสริมที่ก่อให้เกิดรายได้อย่างต่อเนื่องได้ ซึ่งเนื้อหาภายในจะเกี่ยวข้องกับ ประวัติศาสตร์การเกิดจักและสานซึ่งมีความหมายแตกแต่งกันอย่างไร ตลอดจนการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และขั้นตอนการทำ เพื่อเป็นประโยชน์และการนำไปประยุกต์ใช้เป็นทางเลือกในประกอบอาชีพเสริม เพิ่มช่องทางรายได้ และลดค่าใช้จ่ายให้กับคนในชุมชน

ผู้จัดทำจึงได้รวบรวม เรียบเรียง เนื้อหาสาระ ในทำถุงหิ้วจักสาน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกตระหนักถึงคุณค่าในการทำจักสานให้เป็นที่รู้จักในแง่ของอัตลักษณ์ความเป็นไทยอย่างแท้จริง โดยผู้จัดหวังว่า คู่มือการทำถุงหิ้วจักสานนี้ จะสามารถเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจเรียนรู้ไม่มากก็น้อย

สารบัญ

เรื่องหน้า

คำนำ **ก**

สารบัญ **ข**

สารบัญรูปภาพ **ค**

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2 วัตถุประสงค์ 2

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 2

บทที่ 2 ขั้นตอนการเตรียมการ

2.1 การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ 3

บทที่ 3 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

3.1 ขั้นตอนการทำถุงหิ้วจักสาน 5

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	การวัดตอกไม้ไผ่ให้ได้ขนาดตามต้องการ	3
2.2	ขวดแก้วพลาสติก	3
2.3	แม็กซ์เย็บพร้อมไส้แม็กซ์	4
2.4	กรรไกร	4
3.1	ใช้กรรไกรตัดตอกแส้ไม้ไผ่ให้ได้ตามขนาดที่ต้องการ	5
3.2	นำตอกไม้ไผ่ไปแช่น้ำ	5
3.3	นำตอกไม้ไผ่มาทำเป็นวงกลมรอบแก้วน้ำ	6
3.4	นำตอกไม้ส่วนปลายมาเย็บติดกับส่วนวงกลม	6
3.5	นำตอกไม้ไผ่มาม่วนพับสำหรับปิดรอยแม็กซ์	7

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ได้มีการคิดค้นที่จะผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ขึ้นตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เครื่องจักสานก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ถูกคิดค้นขึ้น สำหรับประเทศไทสได้ถูกค้นพบ ณ ที่บริเวณถ้ำแห่งหนึ่งในเขตอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เครื่องจักสานที่พบทำด้วยไม้ไผ่ เป็นลายขัดสองเส้น มีอายุมากกว่า ๔,๐๐๐ ปี

โดยทั่วไปการสร้างเครื่องจักสานจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอย ตามสภาพภูมิศาสตร์รวมถึงประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และวัสดุในท้องถิ่นนั้น ๆ ประกอบกันขึ้นเป็นเครื่องจักสานในรูปแบบและลวดลายต่าง ๆ

จัก เป็นการเตรียมวัสดุที่จะใช้ในการจักสาน โดยนำวัสดุมาทำให้เป็นเส้น เป็นแฉก หรือเป็นริ้ว เพื่อความสะดวกในการสาน ลักษณะของการจักจะขึ้นอยู่กับลักษณะของวัสดุแต่ละชนิด ซึ่งจะมีวิธีการเฉพาะที่แตกต่างกันไป เช่น วัสดุที่นำมาจักนั้นเป็นไม้ไผ่ หวาย มักเรียกว่า ตอก และการจักตอกไม้ไผ่โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะคือ จักตามแนวไม้ไผ่โดยมีผิวไม้เป็นส่วนแบน เรียกว่า ตอกพื้น ส่วนอีกลักษณะหนึ่งจะจักโดยมีผิวไม้เป็นส่วนสันตอกเรียกว่า ตอกตะแคง

สาน เป็นขั้นตอนถัดจากการจัก ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เป็นขบวนการทางความคิดสร้างสรรค์และฝีมือของมนุษย์เป็นหลัก ซึ่งมีมาช้านานแล้ว และสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน การสานของคนไทยนั้นถือได้ว่าเป็นความรู้พื้นบ้านพื้นเมืองสืบต่อกันมาโดยการถ่ายทอดให้กันในครอบครัว ชนิดพ่อสอนลูก โดยมิได้มีการร่ำเรียนกันอย่างจริงจัง และไม่มีการจดบันทึกเป็นตำรับตำราแต่อย่างใด ซึ่งรูปทรงและลวดลายบางอย่างยังคงไว้แต่บางอย่างอาจมีการปรับแต่งให้เข้ากับยุคสมัย แต่ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ มักจะเปลี่ยนไปอย่างช้า ๆ ชนิดค่อยเป็นค่อยไป การสานของคนไทยนั้นจะสานด้วยรูปแบบและลวดลายแบบใดขึ้นอยู่กับลักษณะการนำไปใช้งานและความนิยมของแต่ละท้องถิ่น

ในการทำถุงหิ้วแก้วกาแฟด้วยจักสาน ก็เป็นอีกผลิตภัณฑ์หนึ่งในปัจจุบันที่ได้รับความนิยม สามารถนำไปใช้ได้จริง ทำง่าย สะดวกไม่ยุ่งยาก โดยการนำวัสดุทางธรรมชาติที่เหลือใช้อย่างเช่น ไม้ไผ่ กาบกล้วย ใบมะพร้าว มาสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สร้างมูลค่าให้กับตัวสินค้าได้ และยังเป็นการช่วยอนุรักษ์ รักษาภูมิปัญญาของชาวบ้านให้อยู่คู่สังคมไทยสืบต่อไปได้

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้กลับไปพัฒนาต่อยอดสำหรับเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพเสริมต่อไปได้

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 เนื่องด้วยถุงหิ้วกาแฟทำมาจากตอกไม้ไผ่ซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาติจึงเป็นผลิตภัณฑ์อนุรักษ์ธรรมชาติในรูปแบบหนึ่ง

1.3.2 สามารถทำเป็นอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

1.3.3 เป็นการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ในการทำจักสานให้คงอยู่

1.3.4 ช่วยให้ตระหนักถึงคุณประโยชน์ในการทำจักสาน ซึ่งเป็นศิลปะภูมิปัญญาของชาวบ้าน

1.3.5 เป็นการถ่ายทอดศิลปะภูมิปัญญาของชาวบ้านให้แก่คนรุ่นหลัง

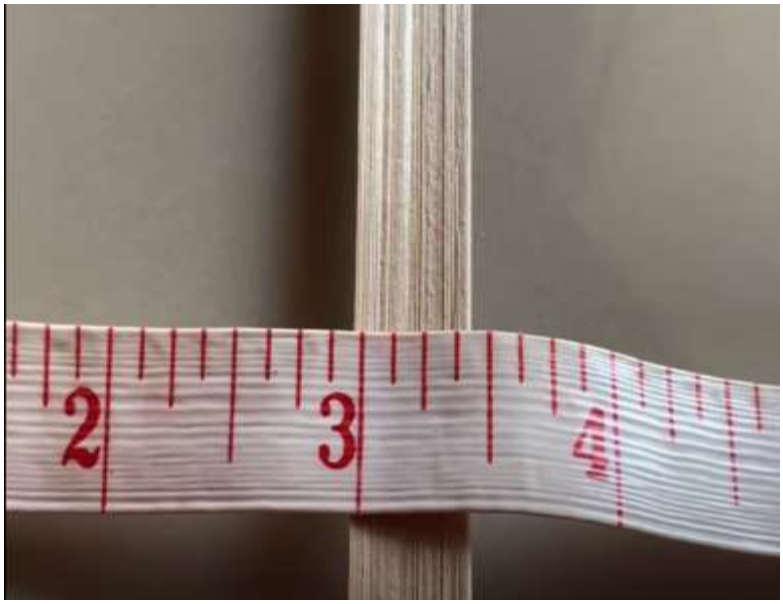
บทที่ 2
ขั้นตอนการเตรียมการ

2.1 การเตรียมวัสดุ

2.1.1 ตอกแส้ไม้ไผ่ ขนาดกว้าง 0.5 นิ้ว ยาว 10.5 นิ้ว สำหรับทำเป็นวงรอบ

2.1.2 ตอกแส้ไม้ไผ่ ขนาดกว้าง 0.5 นิ้ว ยาว 16 นิ้ว สำหรับทำเป็นสายหิ้ว

2.1.3 ตอกแส้ไม้ไผ่ ขนาดกว้าง 0.2 เซนติเมตร ยาว 12 นิ้ว สำหรับปิดรอยแม็กซ์

ภาพที่ 2.1 การวัดตอกไม้ไผ่ให้ได้ขนาดตามต้องการ

2.1.4 ขวดแก้วน้ำกาแฟ จำนวน 1 ใบ

ภาพที่ 2.2 ขวดแก้วพลาสติก

2.1.5 เครื่องเย็บกระดาษพร้อมไส้แม็กซ์

ภาพที่ 2.3 แม็กซ์เย็บพร้อมไส้แม็กซ์

2.1.6 กรรไกร

ภาพที่ 2.4 กรรไกร

บทที่ 3
ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

3. ขั้นตอนการทำ

3.1 ใช้กรรไกรตัดตอกแส้ไม้ไผ่ให้ได้ตามขนาดที่ต้องการ โดยแบ่งเป็น ส่วนวงรอบ ส่วนสายหิ้ว และส่วนปิดรอยแม็กซ์

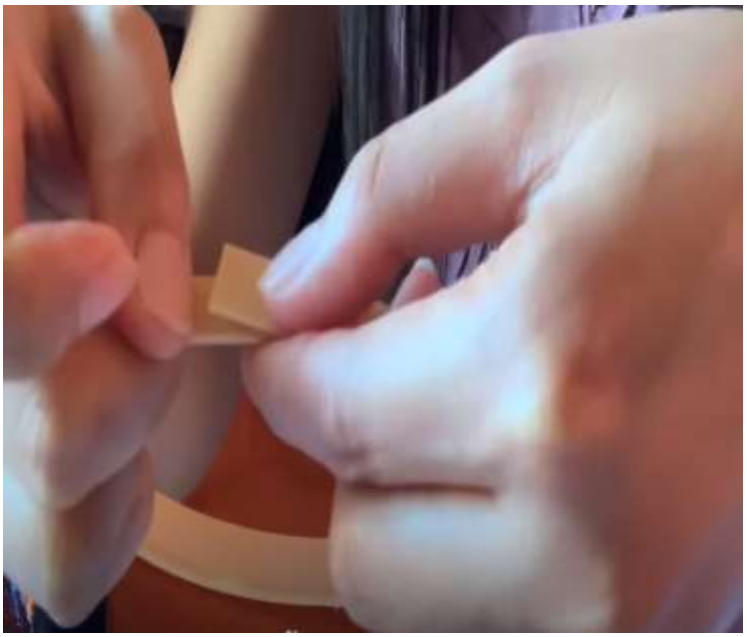
ภาพที่ 3.1 ใช้กรรไกรตัดตอกแส้ไม้ไผ่ให้ได้ตามขนาดที่ต้องการ

3.2 นำตอกแส้ไม้ไผ่ที่ได้นำไปแช่น้ำไว้ ประมาณ 10 นาที เพื่อให้ตอกไม้ไผ่มีความเหนียว

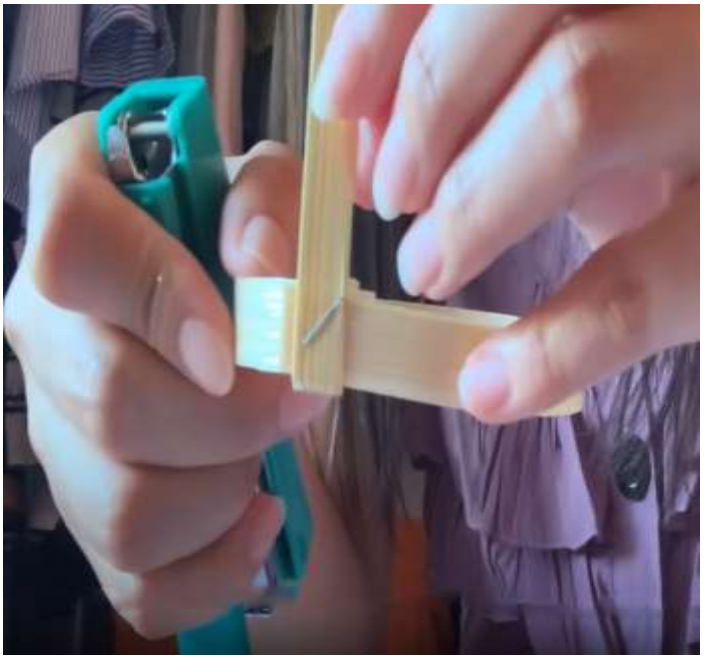
ภาพที่ 3.2 นำตอกไม้ไผ่ไปแช่น้ำ

3.3 นำตอกแส้ไม้ไผ่ขนาดยาว 10.5 นิ้ว มาทำเป็นเป็น วงกลม รอบแก้วน้ำ โดยการเย็บแม็กซ์ยึดไว้ จากนั้นดัดให้เป็นทรงกลมให้สวยงาม

ภาพที่ 3.3 นำตอกไม้ไผ่มาทำเป็นวงกลมรอบแก้วน้ำ

3.4 ต่อมาทำสายหิ้ว โดยการนำส่วนปลายทั้ง 2 ด้านของตอกแส้ไม้ไผ่ขนาดยาว 16 นิ้ว มาเย็บติดกับส่วนวงรอบที่ทำไว้ก่อนหน้านี้ สำหรับทำเป็นสายหิ้ว

ภาพที่ 3.4 นำตอกไม้ส่วนปลายมาเย็บติดกับส่วนวงกลม

3.5 จากนั้นจะเห็นเป็นรอยเย็บที่เกิดจากไส้แม็กซ์ ให้นำตอกแส้ไม้ไผ่ขนาดเล็ก ยาว 12 นิ้ว กว้าง 0.2 เซนติเมตร มามัดขึ้นรูปเป็นรูปกากบาทเพื่อปิดรอยเย็บ ก็เป็นอันเสร็จสิ้นขั้นตอนการทำถุงหิ้วแก้วกาแฟแล้ว

ภาพที่ 3.5 นำตอกไม้ไผ่มาม่วนพับสำหรับปิดรอยแม็กซ์